

Povodom promocije knjige

ODABRANI TEKSTOVI CRNOGORSKE ISTORIJE

I NJEGOŠEVO CRNOGORSTVO

Crna Gora, to malo parče zemlje na Mediteranu, oduvijek je privlačilo pažnju raznovrsnih avanturista, istraživača raznih interesovanja i struka, ne samo kao zemlja po mnogo čemu posebna, već kao riznica preplitanja raznih kultura i umjetnosti, naroda i vjera, izuzetnih kulturno-istorijskih spomenika, a posebno kao zemlja naroda koji je sve to stvorio i odolijevao nasrtajima raznih neprijatelja u određenim vremenima i moćnim državama, carstvima i kraljevinama.

Nažalost, napravili smo kuću na putu sukobljavanja raznih interesa, na razmeđi između Istoka i Zapada, katoličanstva i pravoslavlja, kasnije i islama, pa zato nije ni čudno što je crnogorska istorija prepuna događajne, političke, ratne, kulturne istorije, bogate prošlosti u svim segmentima ljudskog trajanja.

Radi toga prijateljima istorijske literature ponudio sam i predstavio tridesetak rasprava posvećenih različitim temama u kojima dominira opredijeljenost za razdoblje univerzalno prihvaćeno kao srednji vijek. U uvodnom obraćanju dati su razlozi svoga izbora, iz kojih se može naslutiti programsko opredjeljenje i odgovor na pitanje zašto je baš crnogorsko srednjovjekovje. U Crnoj Gori su se istoričari većinom bavili novovjekovnom i savremenom istorijom čime je mene opredijelila težnja ka izučavanju srednjeg vijeka, stvaranju jedinstvene predstave o crnogorskoj prošlosti upravo u tom vremenu, a na osnovu istraživanja viševjekovne istorije dugog trajanja.

Istorija kao integrativna nauka koja upućuje na pravce razmišljanja o ranijim vremenima i ljudima, ponekad tumači prošlost kao seriju diskontinuiteta, tražeći u ključnim događajima i ličnostima uzroke tih diskontinuiteta. Posvetivši se u svom dugogodišnjem radu izučavanju istorije i kulture u srednjem vijeku tek sam shvatio koliko je ovo razdoblje siromašno izvorima i koliko je naše istorijsko iskustvo nemoćno da može da nam saopšti istorijsko i iskonsko o jednoj državi i narodu.

Ipak, na osnovu sada dostupne građe, objavljene i neobjavljene, te na osnovu relevantne literature, uspjeli smo da predstavimo vertikalnu trajanja crnogorske države i naroda. Naravno, mimo dokumenata, korišćeni su i ostali istorijski izvori, pečati, grbovi, novac, lingvistika, arheološki nalazi, etnologija itd. Od izuzetne važnosti i koristi bili su određeni istorijski spisi, memoari, pa i potvrđena predanja.

Prijatelji istorijske literature naći će u ovoj knjizi rasprave i članke sabrane iz protekle četiri decenije autorovog rada na srednjovjekovnim temama crnogorske istorije. Knjiga je posvećena društvenoj, državnoj, ekonomskoj, političkoj, prosvjetnoj, crkvenoj i pravnoj istoriji Crne Gore.

To je vrijeme, prije svega, političkih kriza i sukoba, vrijeme u kojem su nasrtaji susjednih zemalja bili stalni, uz unutrašnje nemirne prilike.

Sačuvani izvori obuhvataju u nizu višegodišnje razdoblje, mada ima i fragmenata stranih izvještaja i hronika različitog porijekla.

Ova knjiga svjedoči da je ona plod cjelokupnog istraživačkog i naučnog rada autora, te da su se sa naročitom ljubavlju vršila istraživanja vezana za istorijske ličnosti našeg srednjeg vijeka.

Veoma veliki broj napomena upućuje na brojne istorijske izvore i bogatu literaturu koja je korištena.

Kako se iz samog naslova studije vidi ovdje se radi o određenim temama crnogorske istorije, među kojima je dat poseban blok pitanja vezanih za Njegoševo crnogorstvo.

Čitajući ovu knjigu očigledno je da je autor obuhvatio čitav niz važnih istorijskih događaja i složenih problema, pa i onih o kojima historiografija nije dala posljednju riječ.

Imajući u vidu da se veliki istorijski procesi u istoriji jednog naroda odvijaju u međunarodnom kontekstu, stupajući u raznovrsne veze sa susjednim i drugim zemljama, dolazi se do spoznaje i određenja pojedinog geografsko-političkog prostora.

Posebno bih skrenuo pažnju na rukopisne i štampane knjige nastale na teritoriji Crne Gore kroz vijekove, jer one sadrže pored osnovnog teksta i zapise u kojima se bilježe događaji koji su se zbili, ne samo u vrijeme nastanka knjige, nego

i prije i poslije. To su prvorazredni izvori, dragocjeni, a često i jedini podaci, o minulim vremenima.

Određeno odstupanje od teme iz srednjovjekovne crnogorske istorije smo napravili podsjećajući na Njegoševu crnogorstvo, jer su brojni autori govorili o Njegoševom srpstvu, a ovo određenje ovdje obrađeno, zanemarivali iz samo njima poznatih razloga.

Za mene je posebno intrigantno bilo doba Duklje, Dukljanske Države i dinastije Vojislavljevića, jer se ovaj period crnogorske istorije obrađivao samo uzgred i minimizirano, zanemarivano, jer nije bilo važno pisati „o nekakvim Dukljanima“.

Što sam se opredijelio za ovaj period crnogorske istorije „kriv“ ili zaslužan je, prije svega, istaknuti hrvatski historičar prof. dr Stjepan Antoljak, koji mi je predložio za doktorsku disertaciju sasvim novu i neobrađenu temu pod naslovom „Dukljansko-zetske srednjovjekovne povelje kao građa za istoriju crnogorskog naroda“, koju sam uspješno uradio i odbranio pred komisijom velikih hrvatskih autoriteta: prof. dr Stjepan Antoljak, dr Vinko Foretić, prof. dr Dalibor Brozović i dr Josip Lučić.

Ta je doktorska disertacija objavljena u Istorijskom institutu Crne Gore pod naslovom „Dukljansko-zetske povelje“, što je bila prva knjiga objavljena u Crnoj Gori koja je u svom naslovu imala atribut dukljanski (1987. godine).

Na sreću, posljednjih decenija i godina stanje se značajno mijenja pa je objavljen zavidan broj knjiga i radova o crnogorskoj istoriji dukljanskog perioda. Stasali su i stasavaju novi kadrovi u Crnoj Gori koji se bave ovim historijskim temama, tako da vjerujem da su za nama ostala ona vremena o kojima sam već govorio.

I na kraju, ili na početku, svejedno, da istaknem da je ovu moju knjigu obogatio svojim tekstovima o Njegošu akademik DANU Marijan Mašo Miljić, književnik i stvaralac za poštovanje čime je dio knjige o Njegoševom crnogorstvu dobio jasniju sliku i kvalitet.

Htio bih se zahvaliti prof. dr Marijanu Premoviću, recenzentu i večerašnjem promotoru ove knjige, jer je dao značajan doprinos za realizaciju ovog projekta, počev od inicijative za rad na njemu.

Izražavam svoje poštovanje i zahvalnost gospodinu Danilu Iveziću što je ova knjiga objavljena, jedna u nizu koje objavljuje Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, što mi čini čast. Nijesam ja uzalud na promociji knjige Vlada Četkovića u Kolašinu rekao da je Danilo crnogorska uzdanica u Zagrebu.

Uvjeren sam da se moja saradnja sa Zajednicom neće završiti ovom promocijom jer je pred nama još dosta posla i projekata kojima će se promovisati Crna Gora i crnogorstvo u Republici Hrvatskoj.

Zagreb, 10. maj 2023. godine

Prof. dr Božidar Šekularac